СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 171. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 25 липня 1930. VOL. XXXVIII. No. 171. Jersey City, N. J., Friday, July 25, 1930. THREE CENTS.

СЕНАТОР ПОЧИНАЄ БОРОТЬБУ ПРОТИ ФАРМЕРСЬКОЇ РАДИ

БОРА БУДЕ ОБЇЗДИТИ КРАЙ З ПРОМОВАМИ ПРОТИ РАДИ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Бора вибирається в дорогу з відчитами й промовами по західних стейтах, щоби промовляти проти Федеральної Фармерської Ради та підняти фармерів до активних протестів проти її діяльности.

Сенатор Бора буде критикувати діяльність Федеральної Фармерської Ради головно на тій основі, що за її порадою при ухваленню митового закона пропущено постанову про експортові довжні квітки. Він буде теж представляти й інші справи, в котрих теперішня адміністрація ріжниться в поглядах від так званого поступового блоку в републиканській партії.

ЗАГАДОЧНЕ ВБИЙСТВО В ДІТРОЙТІ.

ДІТРОЙТ (Мішіген). — Ціла тутешня околиця немало обурена й зацікавлена небувалим убийством, якого жертвою впав Джералд Боклі, заповідач радієвої стації „Даблю-Ем-Бі-Сі". Три бандити ждали його, читаючи собі газети, в ждальні готелю Ла Сал. Коли він зявився, вони його застрілили й пропали.

Поліція зацікавлена сим убийством, котрого мотиву вона не може догадатися. Не знати, чи загинув він з рук своїх політичних ворогів, чи від пімсти людей, котрих він недавно натягнув на 4,000 долярів.

Населення домагається скорого виккриття виновників убийства, бо це вже одинацяте вбийство за останніх 18 днів.

СМЕРТЬ ПІОНІРА ЛЕТНИЦТВА.

БОФАЛО (Ню Йорк). — У місцевому шпиталі помер підчас операції сліпої кишки Глен Кертис, один з визначніших піонірів летництва.

Він був не тільки добрим летуном, але й перший став вкладати гроші в будову воздушних ліній та летничих стацій.

ПІД ПОЛІЦІЙНИМ ОКОМ.

НЮ ЙОРК. — В середу вечером два бандити напали на аптику Германа Джостера в нюйорській дільниці Бронксі та ограбили його з усеї готівки, яку він мав у касі.

Аптика Джостера находиться під мешканням начальника нюйорської поліції, Молруні. Коли репортери прийшли до нього сповістити його про напад, служба начальника поліції не пустила їх до хати, бо начальник спав і казав службі нікого не пускати.

СЛІДСТВО НАД КОМУНІСТИЧНОЮ ПРОПАҐАНДОЮ.

НЮ ЙОРК. — Перед конґресовим комітетом, що розслідже комуністичну пропаганду в Америці, ставали в середу далі урядовці „Амторга". Зізнавав майже ввесь час голова аґентури Боґданов та його адвокат Конік.

Боґданов предложив наперед комітетови вироблену його адвокатом заяву про діяльність і організацію „Амторга". Заява знову намагається доказувати, що „Амторг" це чисто бизнесова організація, яка не має нічого з політикою. Заява пробує доказати, що „Амторг" робить великий бизнес в Америці й тимсамим приносить користь Америці.

Проти цеї заяви виступили сейчас члени комітету, показуючи Боґданову, що це зовсім не лежить в інтересі Америки допускати до Америки російські товари, які Росія виробляє, даючи своїм робітникам жебрачу заплату.

ЖИДИ ПРОСЯТЬ ПОЛЬЩУ ЗМІНИ ПОЛІТИКИ.

НЮ ЙОРК. — Жидівська Злучена Кампанія подала до публичного відома текст меморіялу жидівського парляментарного клюбу в Польщі до польського уряду в Варшаві.

У цьому меморіялі жидівські посли до варшавського сойму просять польський уряд змінити курс супроти Жидів. Меморіял вичисляє на першому місці економічний гнет Жидів польським урядом.

Меморіял каже далі, що американські Жиди зложили на піддержання Жидів у Польщі понад 27 міліонів та що якби не ця поміч, то Польща була би знищила Жидів економічно.

ЗАПИСАВ МІЛІОН СВОЇМ РОБІТНИКАМ.

СИНСИНАТІ (Огайо). — У вівторок помер тут відомий широко „міліонер волокит" Джеймс Ґіс Гав. У своїм тестаменті записав він 5 долярів свому братови, 5 долярів свому пасербови, 3 доляри своїй розведеній жінці, а все останне майно, яке оцінюють на міліон долярів, лишив „робітникам світа".

Майном мали би заряджувати як тростіси три приятелі „міліонера волокита" і віддавати гроші на піддержку безробітних та на образовання робітників.

КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ ПЕРЕСЛУХУЄ УРЯДНИКІВ „АМТОРҐА".

Перед конґресовим комітетом для розслідження комуністичної пропаганди в Америці станули в Ню Йорку у вівторок урядники „Амторга" Петро Боґданов і Іван Озоль. По звичайній комуністичній суперечці за присягу, яка на присутних робила враження дітвацтва, Боґданов став давати виминаючі відповіди. Коли комітет заявив, що він його за те арештує, Боґданов став відповідати краще. Він розказував про організацію „Амторга". Признавав, що це підприємство, зорганізоване за гроші московського уряду та що всі головачі комуністи. Однак, він казав, кождий комуніст, вступаючи в „Амторг", виступає з партії. „Амторг" правиться з Москви. Конґресмени, видно, стояли на становищі, що члени „Амторга" не мають права побуту в Америці, бо Америка не признає торговельних зносин з Росією.

В ЛОДЗІ ВКРАЛИ ДВА ДОМИ.

Власником тих вкрадених домів був Максиміліян Рубін. Він стало був в розїздах, часто не було його в хаті і по пів року. Заряд цими домами віддав Рубін одному зі своїх льокаторів. Коли одного разу після довгої неприсутности вернув до Лодзі, не застав ні сліду зі своїх двох дімків. Поліція шукає тепер, коли і як ці дімки зникли.

ПРОЦЕС ПРОТИ НІМЕЦЬКОГО ПАСТОРА НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„Комуніст" повідомляє, що в Одесі почався процес німецького пастора Коха за контрреволюційну агітацію серед німецьких кольоністів на Радянській Україні та за участь у повстанні німецьких кольоністів проти СРСР у 1919 р. Кох, твердить акт обвинувачення, проводив повстанням і казав розстріляти 20 комуністів. Пасторови грозить кара смерти.

РИБА-ВЕЛИТ.

Недалеко Сантос (Бразилія) вбито велита-рибу. Вона мала 6 м. довготи, а важила 300 к. Цю рідку рибу законсервовано і відіслано до С. Павля у музей.

ПЛАТНІ ЮНІЙНИХ УРЯДНИКІВ.

В останніх часах деякі американські юнії спротивилися підвищці платень своїм урядникам, а в кількох переведено навіть обкроєння платень на час безробіття. Не зважаючи на те, в богатьох юнійних організаціях платні урядників стоять на такій висоті, що можуть сміло рівнятися з платнями директорів капіталістичних підприємств.

Наприклад президенти юнії музикантів і театральних робітників дістають по 20 тисяч річно, президенти юнії машиністів, конструкційних залізних робітників і богато инших по 15 тисяч, президент вугільної юнії „Юнайтед Майн Воркерс" 12 тисяч, президент Американської Федерації Праці теж 12 тисяч, президент братства залізничних машиністів навіть 25 тисяч долярів. Найнижчі платні голов у деяких юніях не сходять нижче 6 тисяч долярів річно.

ПОЖЕЖА МИТРОПОЛИТАЛЬНИХ ЛІСІВ.

Дня 28. червня в год. 9 рано вибухла з невідомої причини пожежа в митрополитальних лісах у місцевости Довга Полєна біля Осмолоди. Вогонь охопив зруб і молодняк на просторі около 20 гект. Гасило пожежу около 1000 людей до 21 години. Шкоди покищо не устійнені.

СМЕРТНИЙ ПРИСУД НА БІЛОРУСІ.

Головний суд у Минську засудив на кару смерти 6 радянських урядовців, яких обвинувачено в державній зраді і шпіонажі в користь західних держав. Присуд виконано.

ЕВРОПЕЙСЬКА „САРАНЧА".

У середній Моравії показалися цього року величезні хмари хрущів, що без огляду на енергійну боротьбу влади й населення з ними, спричинюють величезні шкоди. По звісткам чеських часописів хрущі заляґли дороги такими лавами, що утруднюють прохід і приїзд пішоходам і роверистам.

РУХ САМОХОДІВ У БРАЗИЛІЇ.

В приблизнені Бразилія має нині 140,000 самоходів, 80,000 троків і 1,000 омнібусів. Майже всі вони спроваджені з Північної Америки; мале число закуплено у Франції, Англії і Німеччині.

ПЕРЕГОНИ З ГРАДОМ.

Фармер Г. Матаяс з Люзленд, Саск., зміркував по спеці 7. липня, що може впасти град, отже запряг коні, щоби засекурувати своє збіжжа від граду. Матаяс приїхав до міста і в той самий час упав град. Матаяс вже не міг свого збіжжа засекурувати. Град вибив увесь його засів.

МАСЛОВ ПРО УПАДОК БОЛЬШЕВИКІВ І ПРО УКРАЇНУ.

Російський еміґрант Маслов, провідник організації „Крестьянская Россія", виголосив у Празі відчит п. з. „Що жде Росію після упадку большевиків?" Маслов сказав, що, рахуючися з міжнародним положенням, будуча Росія мусить погодитися з фактом істнування новоповсталих на бувшій території російського царства держав, себто Литви, Естонії, Фінляндії та Польщі, хоч справу кордонів з Польщею треба піддати ревізії. Головна небезпека для будучої Росії є в національним українським русі, що старається відірвати Україну від СРСР. Рух той не був небезпечний для Росії перед революцією 1917 р., одначе тепер український рух обіймає щораз більші верстви населення та знаходить піддержку і симпатії в західно-европейських державах. Незалежницькі аспірації Українців піддержує консеквентно Англія, яка ослабленням СРСР хоче запевнити собі геґемонію в Азії. Доказом того є м. ін., що Ллойд Джордж сказав, що треба поділити російського кольоса, який загрожує англійським впливам в Азії. Після упадку большевиків настане небувала анархія. В вихісну хотять українські сепаратисти для здійснення своїх плянів. Польща веде протиросійську політику. Російська еміґрація буде боротися за відновлення давньої великодержавної могучости Росії.

ЖИД СОВІТСЬКИМ КОНСУЛЕМ У ЛЬВОВІ.

У Львові кілька літ був совітським консулем Лапчинський, про якого говорили раз, що він Поляк, то знову, що він Українець. Тепер Москва його забрала, імовірно на домагання польського уряду, іза того, що занадто мішався до політики.

На місце Лапчинського Москва призначила Жида Кулика, котрий свого часу був у Канаді, а відтак вернувся до Харкова, де писав у газетах.

В АНГЛІЇ ПОСПІШИЛИСЯ З КАНАДИЙСЬКИМ ЗАКОНОМ.

В розмірно короткім часі перейшла через обі палати парляменту Великої Британії поправка Акту Британської Північної Америки, яка одобрює угоду між правительством Канади і правительствами її західних провінцій щодо звороту провінціям їх природних богацтв. Поправка перейшла усі стадії в парляменті за 15 днів, хоч парлямент мав богато инших справ на програмі, і 10. липня король підписав поправку. Прискорення поправки було потрібне, щоби 15. липня можна було передати Манітобі її природні богацтва з нагоди її 60-літнього ювилею.

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ В ПОДЕБРАДАХ.

У звязку з ліквідацією української господарської академії в Подебрадах чехословацький уряд постановив утворити на місце академії Український Науковий Інститут. Постанова чехословацького уряду повстала під впливом відомостей про створення Українського Наукового Інституту у Варшаві, на організації якого має взоруватися український інститут у Чехословаччині.

ДУХОБОРАМ СПАЛЕНО ТРАЧКУ В БРІТІШ КОЛОМБІЇ.

Пожежа, яка повстала з підпалу, цілковито знищила трачку духоборської громади в Хрестовій, коло Бріліянт у Брітіш Коломбії, 9. липня. Члени громади підозрівають, що трачку підпалили їх колишні одновірці, що відділилися в секту „Сини Свободи". Трачка вартувала 25 тисяч долярів. З причини слабого бизнесу вона була замкнена від травня с. р.

ПРИСУД ЗА АСЕНТИРУНКОВІ ОБМАНСТВА.

Окружний карний суд у Лодзі засудив 11 обвинувачених в асентирункових обманствах, кожного по 1 році вязниці.

СМЕРТЬ ВІД ГРАНАТИ.

У Певяках (пов. Броди) 18-літний Осадчук кинув найдену гранатою. Граната вибухла і вбила Осадчука, розірвала йому живіт, відірвала руки й ноги.

ГРАДОВА БУРЯ.

Градова буря навістила громади Тересівку та Здерівську Волю, в долинському повіті. Шкоди величезні.

КЛОПІТ З ОПІРОМ.

Дісельдорфський опир Кіртен признався досі до 11 душогубств, 36 підпалів і 33 нагальних злочинів. Деякі його зізнання важко перевірити, так, що вирине здогад, чи він не признався до злочинів, в яких не винен.

ВЕЛИКІ ЖЕРТВИ ЗЕМЛЕТРУСУ В ІТАЛІЇ

ЗГИНУЛО 700 ОСІБ, КІЛЬКА ТИСЯЧ ЛИШИЛОСЯ НА ВУЛИЦІ БЕЗ ДАХУ, ДО ДВОХ ТИСЯЧ ТЯЖКО ПОКАЛІЧЕНО.

РИМ (Італія). — Нарешті почали надходити сюди відомости про наслідки великого землетрусу, який мав місце на півдні Італії, головно між Неаполем та Барі. Перше потрясення землі сталося в першій годині по півночі. Населення Неаполю в переполоху тікало зі своїх домів, думаючи, що почався вибух вулькану Везувія, але він лише трохи збільшив свою звичайну вульканичну діяльність.

Осередок землетрусу був далеко на схід від Неаполю біля міста Мельфі, яке зазнало найбільшої руїни. Тисячі домів та ріжних будівель на широких просторах, захоплених замлетрусом, або знищені цілковито, або ушкоджені так, що в них не можна мешкати. Дотепер нараховують біля 700 осіб убитих, біля двох тисяч тяжко покалічених і принаймні 10,000 душ лишилися без притулку.

Уряд негайно зорганізував медичну та матеріяльну допомогу населенню. На місцях землетрусу спостерігаються страшні сцени руїни та загибелі людей. Наприклад, у сиротинці в місті Фоджія багато загинуло дітей під руїнами будинку. Там знайдено одну служницю сиротинця, убиту руїнами стелі, а під нею трупи трох дітей, яких вона видно хотіла врятувати від загибелі. Взагалі само населення часто проявляло велике геройство, ратуючи своїх близьких та взагалі постраждавших.

КАТАСТРОФА НА ПРИНЯТТЮ ҐІНДЕНБУРҐА.

КОБЛЕНЦ (Німеччина). — В той час, як населення міста радісно витало перебування в Кобленці президента Ґінденбурґа, сталася страшна катастрофа на маленький річці, яка пливе до Райну. Тут на невеликому дерев'яному мості зібралося кілька сот людей, переважно жінок та дітей, які любувалися гарною ілюмінацією на честь президента держави.

Дерев'яний місток не витримав непомірної для нього ваги людей і заломився. Сотки людей упали в воду з височини 30 стіп. Почувся страшний зойк покалічених та потопаючих людей. Остаточно зясовано, що при тім загинуло 30 осіб, а між ними один шестьлітний хлопець Американець який там був на гостині у свого прадіда.

Президент Ґінденбурґ негайно припинив свої дальші відвідування в Райнщині й після жалібного засідання в міській управі відїхав до Берліна.

СТАЛІН ВИГНАВ РИКОВА.

БЕРЛІН (Німеччина). — По відомостям з Москви голова ради народних комісарів, Риков, подався до димісії. Отже, не зважаючи на повне його „покаяння" й признання своєї вини перед Сталіном, всеж йому довелось уступити.

Один час здавалося, що Сталін лишить його в спокою на цьому відповідальному становищі, коли Риков був вибраний членом політичного бюра комуністичної партії, яке властиво править партією та Росією.

ЯПОНІЯ РАТИФІКУЄ ЛОНДОНСЬКУ УГОДУ.

ТОКІО (Японія). — Японський премієр-міністер виїхав до резиденції імператора, щоби просити його предложити до затвердження верховний таємній раді лондонський договір по обмеженню морського збросння. Це премієр-міністер зробив після того, як осягнено порозуміння між правительством та морським воєнним штабом.

Отже можна сподіватися скорої ратифікації Японією лондонського договору.

ВЕЛИКЕ БЕЗРОБІТТЯ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН (Німечина). — Офіційні статистичні дані показують, що в Німеччині в половині липня було 2,770,000 зареґістрованих безробітних жінок та мущин. Це число вдвічі більше проти тієї скількости безробітних літом супроти зими. Особливо безробіття почало зростати з кінцем червня.

ДІСТАЛИ З ВОДИ „ҐІНДЕНБУРҐА".

ЛОНДОН (Англія). — Після того, як затоплений Німцями в Скапа Фло їх кружляк „Ґінденбурґ" пролежав на дні океану більш як 11 років, його нарешті видобуто з води. Щоби дістати його з дна океану, англійській фірмі довелося працювати більш як три роки, бо цей кружляк був затоплений на досить глибокій воді, а крім того він був найбільшим серед затоплених кораблів. Поємність його має 28,000 тон.

Це вже пятий воєнний корабель, який тут видобули з води. Компанія тепер сподівається дістати й останні три великі кружляки, які були затоплені Німцями, щоби їх не здавати антанті, згідно з умовами перемиря.

НАРАДИ З ҐАНДІЄМ.

БОМБЕЙ (Індія). — Індуські націоналістичні лідери мали чотирогодинну нараду з Ґандієм у вязниці, де його тримають. Та про вислід своїх нарад вони мовчать. Справа йде про припинення боротьби з Англією, поки відбудеться в жовтні конференція в Лондоні.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сиги і Загранцею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ФАРМЕР МІЖ МОЛОТОМ І КОВАЛОМ

Американський фармер здавна вже благає о поміч. Ще від початку повоєнної крізи його так обсіли всякі біди, що він від них обігнатися не може. Кличе він громадянство о поміч. Громадянство відсилає його до конґресу. Конґрес відсилає до уряду, а уряд до спеціяльної Федеральної Фармерської Ради, створеної ним недавно для справ рільництва.

А Фармерська Рада? Фармерська Рада найшлася в тяжкому положенню. Зараз на вступі Рада виступила з заявою, що вона думає зараджувати на фармерські лиха розвиненнєм фармерської кооперації. Розвій кооперації означує забираннє торговцям-посередникам роботи. Отже проти Фармерської Ради виступила Торговельна Палата Злучених Держав та напятнувала роботу Ради.

Рада не оглядалася на критику. Коли фармери зрозуміють її наміри, то начхать їй на торговельну палату. Стала Рада показувати фармерам, як ратуватися. Наперед Рада звернула фармерам увагу, що вони забогато продукують збіжа. Надпродукція підбиває ціну. Фармери самі себе руйнують. Стала Рада дораджувати фармерам зменшувати продукцію збіжа. Почувши пораду, фармери приплескували: Браво. Се легко. Як зменшувати, то зменшувати.

Та се легко сказати, а тяжко перевести. Хто має починати зменшувати продукцію збіжа? Фармери з Тексасу кажуть: Най фармери з Канзасу починають сіяти менше пшениці. І так, хоча фармери розуміють потребу зменшення засівів, ніхто не хоче бути першим. Співпраця показується неможливою.

Зневірившися в можливість переведення постанови зменшити засіви пшениці, фармери знова накинулися на уряд. Так воно часто буває: коли нарід чого не може, або не хоче перевести, то сьому винен уряд, і уряд повинен зарадити. Знова знялися голоси, взиваючі Фармерську Раду о ратунок. Знають уже фармери, що їх побиває низька ціна на пшеницю. Від чогож ціна занизька? Від чогож, як не від того, що замало покупців, а забогато пшениці на ринку. Отже зарада проста: най Рада, себто уряд, купить сто міліонів бушлів пшениці, і все готово: ціна буде назад висока й усталена. Але Рада доказує, що таке закупно цін не усталить і не удержить їх на висоті. І, якби се помогло, то заплативби за се податковець. Рада відмовляється купувати. І йдуть далі наріканя на уряд і на Раду. І виглядає, немовби фармерство мало далі руйнуватися.

A TOUR IN POLAND.

THE UKRAINIANS.

Like Tsarist Russia, Poland is an Imperialist Power whose conquests are not made overseas but by the expansion of her own frontiers. She has her colonies at home. The Western Ukraine is a Polish colony, under Polish military and police occupation and administered by Polish officials. It is a kind of Polish Ireland within the Polish frontiers before the days of Home Rule.

Of all the Polish minorities the Ukrainians are the strongest. The Germans of Poznan and Pomorze are a bourgeoisie; their weakness is that they have no proletariat, and their numbers are so thinned that they no longer have an exclusive national territory. The White Russians are a proletariat without a bourgeoisie. The Polish Jews have no national territory. But the Ukrainians have a bourgeoisie, a proletariat, and a well-definited, compactly inhabited national territory. They also have a passionate national sentiment and formidable fighting qualities as well as great constructive gifts. The Germans and Jews ask for no more than the elementary rights of man. The Ukrainians also ask for these, but they demand Home Rule as well, and their Nationalists dream of a union of the Polish and the Russian Ukraine in a Ukrainian National State extending from the Caspian Sea to the Hungarian frontier. Such an empire could not come into existence without the break-up of Russia and Poland and the surrender of territory by Rumania and Czecho-Slovakia.

The Ukrainians are divided up amongst several Povers, just as the Poles were after the Partition and before the Liberation. And jst as the Poles knew then, so the Ukrainian Nationalists know now that the full achievement of their aspirations can only come through a general European war. "Lord God, give us a general war, for freedom's sake" — so the Polish national poet Mickiewicz prayed in 1840. The prayer was granted, and the Russian, Austrian, and German empires had to founder so that the Poland of to-day could be born. And in the same way the Ukrainian Nationalists, knowing that they cannot fight the armies of Poland and Russia (not to speak of Rumania and Czecho-Slovakia), dream of the general upheaval that alone can give them what they want.

But they are not visionaries alone. They are promoting and consolidating their own nationhood and their own unique civilization on their present Polish territory and in all the practical details of everyday life.

Like the Germans and the Jews, they demand the rights of Polish citizenship. It is chiefly with the struggle for these elementary rights guaranteed by the "Minorities Treaties" that this series of articles is concerned. At the same time the demand for that measure of Home Rule which was promised to the Ukrainians by the Ambassadors Conference in 1923 and the more ambitious demands of the Ukrainian Nationalists cannot be ignored altogether. For the time being it is enough to express the belief that if unfair discrimination against the Ukrainians were to cease — in other words, if the Polish "Minorities Treaty" were respected — then the problem of Ukrainian Home Rule could be solved, perhaps negatively, perhaps positively, but in any case easily, and the dreams of the Ukrainian Nationalists would lose all substance.

The Ukrainians have very great powers of resistance. They are a relatively compact population about four millions strong. They have a rich and varied national life, and in spite of the Polish boycott and terror they are building up a civilization that is entirely their own.

Their co-operative movement is highly successful. I have visited a co-operative store in the Ukrainian village of Hriada (Grzanda in Polish) that began a little over a year ago with a capital of less than 200 zloty and now has a capital of 10,000. It is very much like a co-operative in some Irish town, and the creamery near by, like many Ukrainian creameries, is exporting butter to England. The co-operatives are run by Ukrainians, who are as efficient as they are keen and who work for hardly any pay. They are a moral as well as an economic force. Like so many modern nationalist movements, the Ukrainian movement is very puritanical. By refusing to sell spirits the co-operatives have changed the life in many villages. Instead of a shop, often kept by a Jew, where spirits were sold and where the peasants would get drunk, besides being charged excessive prices, there is now a Ukrainian co-operative where he can buy without being robbed and where he can invest his sayings instead of pouring them down his throat in the form of alcohol.

The Ukrainians have their own savings banks, they have their own agricultural laboratory in Lemberg, their own institutes, their own schools and libraries, not to speak of their own art, literature, and their marvelous folk-songs.

They schools have to struggle exactly as the German schools in Poland do. Their social, educational, and literary clubs and their "Hospodar" — wandering teachers who give lessons in agriculture and dairy farming — are looked upon with the greatest suspicion by the Poles, and everlasting difficulties are placed in their way. Their press is heavily censored, so that the editorial part of a Ukrainian newspaper will often consist mainly of blank spaces.

They also have a military organization — the "Uwo," — the counterpart of the Irish Volunteers, but it is very much in the background at present. For the time being, at least, the Ukrainians are asserting themselves by legal means, and only now and then is there any violence. But if there should be troubled times the Uwo may burst into activity once again.

The pressure exercised by the Poles is always there. It is not always immediately apparent, but at times it is terroristic. Arrests on the barest suspicion, imprisonment while awaiting trial that may not come off for a year or two, and ill-treatment in prisons are amongst the commonplaces of Ukrainian life under Polish rule.

A prominent member of the Ukrainian movement was released about six months ago after being in prison for four years. He was so beaten by his gaolers that two of his ribs were fractured. "We can stand even this sort of thing if we must," he said to me, "but what we cannot stand is when the women prisoners are beaten." Cases like this are not exceptional — the political prisoner who escapes without a beating is very fortunate.

The Ukrainians have appealed to the League several times, but in vain. They are fighting their own battle and believe in their own strength. They are fighting by constitutional means, like the Germans and the Jews. Only, if the need and the occasion arise their ultimate appeal will surely be to arms.

(*The Manchester Guardian Weekly, July 4, 1930*).

ПОХОРОНЕНА ПРОВОКАЦІЯ

Замкнення сесії конґресу взагалі, а сенату спеціяльно, се рівночасно похорон для резолюції сенатора Ковпленда про „визнаннє уряду Української Народної Републики". Супроти замкнення сенату доля резолюції вже не є ніяким догадом, а довершеним фактом. Що сталося з нею, і те, що не сталося, є вже справою рекорду, історією.

Отже передовсім нема признання „українського уряду" і не буде американського представника до того уряду. Отже завелися в своїх надіях усі ті, що обіцювали її ухвалення, що ждали признання маленької кулка польських наймитів у Парижі й Варшаві „урядом української народної републики". Пропали й надії на новий золотий дощ, до якого сі наймити молилися на випадок визнання.

Не було не тільки признання, але й не було ніякої дебати в сенаті над сим признанням або над резолюцією сенатора Ковпленда. Нема отже заповідженого розголосу українській справі. Не занють про резолюцію не то широкі американські круги, але навіть і сенатори певно нічого не тямлять про ту резолюцію. Сумніватися можна, чи навіть сенатор Ковпленд знає богато про те, що йому до підпису підсунули. Резолюція перейшла в широкому світі без ніяких наслідків. Вона найшла відгомін тільки серед тих наївних українських кругів, які думають, що подібними блохами й провокаціями можна робити українську службу.

Інакше не можна назвати сеї цілої кампанії для признання бончу польських наймитів урядом української народної републики. Ті, що використали добру волю сенатора Ковпленда на підпис під славетну резолюцію, провокували український народ. Своїм змістом резолюція пачкувала признаннє Полякам західних українських земель, даних їм варшавським і ризьким договором. Колиб резолюція була якимось чудом довела до дебати в сенаті, то вона булаби українській справі більше пошкодила, як помогла, бо вона булаби розкрила, що „урядом української народної републики" називає себе жмінка польських наймитів, які своїм впливом не сягають поза одну паризьку „кафе", які тепер з українським рухом не мають ніяких инших звязків, тільки провокаційні. Така дебата булаби відкрила, що за резолюцію сенатора Ковпленда заявилася в Америці тільки одна українська група, але й вона не мала відваги оставити своє імя під резолюцію.

Супроти сього американські Українці можуть привитати замкнення сесії сенату як похорон протиукраїнської провокації, на яку заздалегідь облизували собі губи ріжні провокатори українського народа.

— Ромку, то ти маєш одно скляне око!? А я навіть не знав!

— Та що з того, що маю, коли це чисте обманство! Оптик продав мені це око, одначе я ним ні трохи не бачу.

Жених.

Парубок до дівчини:

Слухай, Марусю, чи ти віддаласяби за якогонебудь дурня лише через те, що він має маєток?

— Гм, не знаю, мушу подумати: я не сподівалася, що ти зі мною хочеш женитися.

Професор (до студента): Скажімо, що ви маєте дістати спадщину, то що робитимете насамперед?

Студент: Довги, прошу пана професора.

Відрізав. Зарозумілий юнак увіходить до стріткари й каже зі сміхом:

— Що, цілий Ноїв ковчег уже повний?

— Ні, нема ще осла, прошу ввійти! — відповідає хтось із публики.

В. Свербивус.

ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ.

(Оповіданне).

(12)

Климчакова затялася поставити на своїм... Ще не знала, яким способом, але надіялася, що якусь добру раду дасть їй педляр Розенталь. Коли він приїхав до кольонії, то все заїздив до неї. Вона все давала йому богато вторгувати, отже не сумнівалася, що стане по її стороні. Знаючи добре американські звичаї і права, міг дати їй добрий спосіб на ту „жовту малпу". Всі сусіди, що знали, який спір між Климчаковою і Морозом, звали Мороза жовтою малпою, Климчакову жовтою кіткою. Нарешті педляр приїхав і, хоч „золота малпа" Мороза також збаламутила його, він таки вперід вступив до Климчакової. Коли вона йому пожалувалася на безличність сусіда, Розенталь розсміявся і каже:

— Мороз без сумніву прогрішився проти американського закона, котрий забороняє давати на вивісці шинку образ, який вже є на вивісці сусідного шинку. Як поїдете до мирового судді і пожалуєтеся йому, то суддя приїде сюди. Як побачить, що малпа Мороза така, як ваш лев, то прикаже Морозови вивіску здоймити, або перемалювати.

— Гадаєте, що справді так буде? — Климчакова спитала.

— Даю мою шию, що буде так, як я кажу. Найліпше буде, як до судді поїдете зараз завтра. Не відкладайте, бо добрий лише відкладаний сир.

Климчакова не велику мала охоту процесуватися. Вона воліла би, як би Мороз поступився їй без процесу. Гадаючи, що судом налякає його, сіла писати і з листом вислала до него свою помічницю Анну. В листі було домагання, щоби Мороз добровільно здоймив свою будьтоби малпу, бо як се не станеться до завтра в осьмій годині рано, то в десятій годині долю вивіски вирішить мировий суддя.

— Чи суддя приїде сюди? — Мороз спитав Анну, прочитавши листа.

— Не приїде сюди. Климчакова виїде в осьмій до него.

— Скажіть тій жовтій кітці, що вона розумна баба. Так буде найліпше. Нехай рішає суддя. Як він рішить, що моя малпа не малпа, а лев, то його замалюю і прикажу намалювати мітлу, або щось таке, що не буде подібне ні до малпи, ні до льва. І сердитися не буду, що моя конкурентка виграла проти мене. Люди будуть з мене сміятися, але то пусте. Перекажіть, що завтра точно в десятій годині і я буду у судді. Не буду ждати, аж він покличе мене до себе, або сам сюди приїде, бо не хочу, щоби мій спір з гарною сусідкою протягався.

На другий день рано з воріт Климчакової виїхав і перед хатою станув візок запряжений двома кіньми. Поганяв Хомишин. З хати вийшла Климчакова і сіла на візок. Хомишин луснув батогом і коні рушили в сторону міста. Мороз стояв у себе у вікні і бачив се. Зараз пішов до стайні, окульбачив коня і по хвили почвалав за візком. Скоро перейняв його. Минаючи жовту кітку, поклонився їй чемно і поважно. Вона не знала: щиро було се, чи на злість їй?

Бойлес не мав нині жадної судової справи, отже він і його писар сиділи в ґросерні. Мороз скочив з коня перед ґросернею, присилив його до залізного колісцятка при стовпі, який перед ґросернею стояв саме на те, щоби до него присилювати коні, і вступив до ґросерні. Мороз англійської мови не знав, отже ніякої розмови не зачинав. Всеж таки треба було сказати, чого прийшов. Знаючи кільканацять найчастіше вживаних слів, промовив по українськи, всуваючи тільки ті англійські слова, які знав. Поклонившися чемно, промовив:

— Зараз прийде пані Климчакова, моя сусідка, і скаже вам, що нам треба. Тепер, будьте ласка, дайте що напитися, бо в горлі сухо.

Суддя зрозумів тільки вставлені англійські слова „прийде пані, дайте напитися". Поставив перед гостем чарку і наповнив. Климчак хотів зеднати собі прихильність судді, отже рукою показав, щоби наляв ще собі і свому помічникови. Судді не треба було ще раз показувати. Поналивав, хоч би на те, щоби більше вторгувати. Коли випили, Мороз заплатив і сказав ще раз:

— Пані зараз прийде.

— Ну, ну, зажди на неї — суддя відповів, з чого Мороз не зрозумів ні слова.

По хвили затуркотіло, перед хатою задержався візок і до ґросерні увійшла Климчакова. Мороз встав і вклонився їй. Вона погадала собі, що в суді не гарно було показувати свою злість, отже відклонилася йому і коротко сказала судді, що її сюди привело. Говорила по українськи, отже суддя, не розуміючи її, звернувся до Мороза і спитав, очевидно по англійськи:

— Чого від мене хоче та пані?

Мороз зрозумів тільки слова „та пані". Зрозумів, що суддя питає, чи „та пані" прийшла в тій справі, що й він, отже відповів по анґлійськи, як вмів:

— All right lady and me... all right.

Суддя звернувся до склепового помічника, одночасно й судового писаря:

— Чи ти вгадуєш, чого вони хочуть?

— Сеж ясне, — писар відповів. — Хочуть, щоби ви їх спарували. Приїхали звінчатися. Як би хотіли що купити, то показали би пальцем.

— І я так думав — суддя додав. — Замкни крамницю і зараз прийди до суду.

Суддя кивнув на Мороза і Климчакову, щоби йшли за ним і вийшов з крамниці. Всі троє пішли до сусідної хати, збудованої, як і инші, з неотесаних кругляків. Хата мала тільки одну кімнату з вікном без шиб. По середині стояв стіл, навкруги него шість стільчиків. На столі стояв каламар, коло каламаря лежало пару пер. Також лежала купа паперу. Над вікном була полиця, на полиці пару книжок, оправлених в шкіру. Очевидно, були се американські закони. Суддя показав рукою на стільчики, Мороз і Климчакова посідали. Надійшов писар. Здоймив з полиці біблію і поклав на столі. Сам сів перед купою паперів, з шуфляди виймив метрикальну книгу, взяв перо, замачав в каламари і глянув на суддю, неначе би хотів сказати: „зачинайте!", Суддя звернувся до Мороза і спитав:

— Your name?

Мороз вже нераз чув таке питанне і на него відповідав, отже й тепер відповів.

— Стефан Мороз.

В ухах судді і писаря звучало се якось дико, отже суддя спитав:

— How do you spell that? (Як ви се силябізуєте?)

Мороз не розумів слова spell, але вгадав, що оба Американи не знають, як писати його прізвище. Таке вже нераз бувало, отже Мороз взяв зі стола одно перо і показав, що він сам хоче вписати своє імя. Писар підсунув йому папір і пальцем показав місце на імя. Коли Мороз вже вписав себе і суддя спитав Климчакову: „Your name?", Мороз сказав їй, щоби зробила, так як він. Климчакова також вписала себе на піднесенім їй папери.

— Тепер будете присягати — суддя сказав поважно. — Ви, пане, маєте жінку? Ви, пані, маєте мужа?

Мороз і Климчакова хотіли показати, що не розуміють його, отже покрутили головою заперечуючо.

— Тепер присягайте!

Писар подав біблію Морозови і Климчаковій. Се, вони думали, присяга, що будуть говорити правду. Поцілували біблію і ждали, що далі буде. Писар писав щось. За той час Климчакова думала, яким би то способом сказати судді, що її сюди привело. Мороз тільки підсміхався, бо бачив, що без перекладчика позовниця відійде з нічим. Коли писар скінчив писати, суддя спитав Мороза, показуючи рукою Климчакову:

— Ту паню, що стоїть коло вас, берете собі за законну жінку?

Мороз зрозумів тільки слова „ту паню", отже відповів:

— Yes. Та пані правується зі мною. Нехай сама скаже, чого хоче.

Суддя розумів тільки слова „Yes, та пані". Більше йому не треба було. Він спитав Климчакову:

— Ви, пані, хочете того пана, що коло вас, взяти за свого законного мужа?

Климчакова гадала, що він питається, чи то той пан, що прогрішився проти неї, отже кивнула головою на знак, що суддя вгадав і відповіла:

— Yes, sir. Я прийшла пожалуватися...

Для судді вистало слово „Yes", отже він перебив потік її слів і показуючи книгу, сказав:

— На основі ліценції, яку секретар нашого суду написав проголошую, що ви обоє звінчані, як муж і жінка. Ніхто не має права розділити ваше важне, законно звязане подружє. Нехай Господь Бог благословить вас.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

САН ФРАНЦІСКО, КАЛ.

Виступ Українців з іншими народами.

Довший час читаю Свободу й все знахожу в ній дописи з ріжних сторін про життя Українців. Приємно читати про те, чи инші успіхи наших братів на ріжних ділянках громадського життя, чи то серед самих Українців, чи ще ліпше серед чужинців. Наші виступи разом з чужинцями розголошують українське імя та показують світови, що ми є також цивілізованим і культурним народом.

Та ніколи я не читав про життя наших Українців над Тихим океаном. Адже тут є багато Українців, розкиданих по ріжних місцях, а особливо тих, що прибули сюди з Далекого Сходу та з Манджурії. На жаль, вони розпорошені мабуть і тому ніде не проявляють свого національного громадського життя. Треба якось їх пробудити, треба їх якось зібрати до купи, тоді й життя наше тут піде славніше й ми здобудемо серед чужинців належне нам місце, як ось сталося тепер при першому нашому виступі разом з иншими народностями.

Хоч нас тут у Сан Франциско згуртованих до купи дуже мало, але всеж ми тут створили свою національну організацію Просвіту. Наше товариство Просвіта вже існує кілька років. Недавно товариство задумало зорганізувати свій власний хор, що й доконало в лютім бічучого року. Та брак відповідних голосів і управителя хором перешкаджає створити нам великий і сильний хор, а тому доводиться обходитися тим, що маємо. Ми раді й цьому маленькому хорові, а особливо тепер, коли він здобув серед чужинців признання українському імени. Сталося це так.

В Сан Франциско що року влаштовують тиждень музики. Роблять це зараз по Великодних Святах. Цього року такий тиждень відбувся між 4 і 11 травнем. Пятого дня був призначений виступ для всіх народностей, які зголосилися до участи в тижні музики. На цей вечір було вложено програму для виступу таких народностей: Греків, Росіян, Японців, Словаків, Мексиканців, Шведів, Німців, Фінляндців, Українців і Швайцарців. До величезної галі зібралося кілька тисяч народу. Виступи всіх йшли досить добре. Нарешті прийшов час виступити нам, Українцям. Передтим співав німецький хор, зложений зі 100 мущин, а нас було лише 25. Нам аж у пятах зимно стало, коли прийшла наша черга. Ми не знали, що з того вийде, що така маленька горстка нас відважується співати в кольосальній галі. Та що робити, треба співати. Потрохи ми набралися хоробрости, як учули, що музика вже грає наш національний гимн „Ще не вмерла Україна" Ми виходимо на сцену. Аж голова закрутилася, коли побачили перед собою галю повну людей, а галя розкинулася на цілий бльок.

Коли ми вийшли на сцену в своїх національних костюмах, то публика привитала нас гучними оплесками. Це підбадьорило нас, а потім ми вже добре почували себе, коли перша наша пісня була вкрита рясними оплесками. Нарешті ми переконалися, що мали успіх, бо довго греміли оплески по нашім виступі. Ми співали такі пісні: „Ревуть, стогнуть", „Ой, ізза гори", „Ой, гиля, гиля", „Та орав мужик" і „Утоптала стежечку". Український танок гарно відтанцювала панна Дяченко. Коли ми закінчили програму, то побачили, що мали успіх, а це підбадьорило нас до праці на майбутнє і ми сподіваємося, що коли прийдуть до нас кращі сили, коли це більше попрацюємо над собою та побільшимо свій хор, то тоді вже будемо сміло виступати перед чужинцями й здобувати славу українській пісні та українському імени.

Тут я подаю витинок з місцевої американської газети, з якого читачі побачать, що й газетний критик пише про Українців з признанням, а один незнайомий Американець гратулював на галі й казав, що хор український був найліпшим у цей вечір. Може для нього воно так, але ми самі знаємо, що нам треба ще працювати багато й знаємо, чого бракує нам. Будемо старатися далі працювати та поширювати українське імя на далекому заході Америки.

Коли хто прибуде до Сан Франциска, то хай загостить до нашого товариства Просвіта, 739 Page St., де він знайде щире приняття.

UNIQUE SONG OFFERINGS IN MUSIC WEEK.

Cosmopolitanism of San Francisco Demonstrated in Concert Program.

ALL NATIONS REPRESENTED.

Younger Generation Featured in International Night Bill.

By Marjory M. Fisher

The News Music Critic.

No better demonstration of the cosmopolitanism of San Francisco could be offered than that witnessed in the International Night Music Week program which attracted several thousand persons to the Exposition Auditorium Monday night.

Greece, Russia, Japan, Jugo-Slavia, Mexico, Sweden, Germany, Finland, Ukrainia and Switzerland were represented on the two and three-quater hours' program. Songs, dances and instrumental offerings ranging from harmonica duets to numbers by an eight-piece Mexican orchestra and San Francisco's Municipal Band brought to light the inexhaustible musical resources of the city.

Younger Generation.

The younger generation was much in evidence. Some 20 little totts garbed in gorgeous kimonos gave a series of attractive dances as part of the Japanese colony's contribution to the program.

Russia introduced 5-year-old Laura Dudman, who gives promise of adding her name to the galaxy of piano prodigies which this city has fostered.

The choral societies of the Germans, the Ukrainians, and the Swiss were heard to excellent advantage, the Ukrainians adding to their performance the visual glamor afforded by colorful native costumes.

Delightful Dance Features.

The Greek, Japanese, Mexican, and Ukrainian dances were delightful features of the program, as was Tatiana Popova's singing of Russian folksongs.

Tsunco Tukushima and Yoshio Tomora made the harmonica gain in status as a musical instrument through their amazing performance of this William Tell overture and Sousa march.

An interesting feature of the evening was the playing of the national anthem of each country by the Municipal Band while the program participants mounted the stage. The evening concluded with the singing of "The Star-Spangled Banner" and a post-concert program by little Laura Dudman...

Дмитро Пухальський.

ПРИГОДА ВЧЕНОГО В ГЛИБИНАХ СТАРИННИХ РУЇН.

Італійський археольоґ Ляконтіно вже більше літ досліджує звалища людських осель у старинній Халдеї та Асирії. Підчас мандрівки на тих землях запримітив Ляконтіно зариси якихсь руїн, що виставали із звалів навіяного піску. Вчений розтаборився там і став копати там. Були це найправдоподібніще останки якоїсь святині, котрої мури, сильніші ніж стіни звичайних домів, почасти вдержалися до сьогодні. Найшовся і отвір, що провадив до підземеля. З перших кількадесятьох метрів підземного коридора пізнати було, що ціле підземеля було викуване в скелі, тому тут ґалєрії заховалися зовсім добре. На другий день Ляконтіно запустився у коридор як найдальше. Як перейшов кількасот метрів, подибав чотири людські кістяки, повязані мідяним дротом і прикріплені до стели в стоячій поставі. Щоби далі перейти, треба було усунути ці кістяки. Вчений забрався ще завзятіше до роботи, бо ці кістяки вказували на якусь тайну, боронили певно цікавим і грабіжникам вход. Археольоґів товариш, як побачив ці кістяки, втратив відвагу й утік. Учений з електричною ліхтаркою та резервовими батеріями пустився далі. Мав з собою крейду, якою значив дорогу, щоби не двигати тяжкого звою шнура. Минуло кілька годин — батерія електричної лямпки вигоріла. Вчений заложив другу. При цьому впала йому ліхтарка на камінь хідника та вже не світила. Вчений опинився в темряві. Та сподівався, що може ще йому вдасться направити ліхтарку, тому йшов далі, а по дорозі значив крейдою стрілки. Після довгої блуканини натрапив на скарб. На долівці лежали там цілі купи тяжкого звучного металю. Якісь предмети, ніби вироблені руками людини, пригорщі дрібних камінчиків — може бути, що дорогоцінних самоцвітів. Ляконтіно не думав уже про скарби. Хотів лише видістатися на денне світло. Ішов іще довго, та вкінці впав із виснаження. Перебув так у підземеллі чотири дні. Тимчасом слуга, що покинув Ляконтіна, запустився знову в підземелля, але вже з чотирма тузимцями, членами каравани. З подвійних знаків на стінах пізнали, що вчений блукав на потемки, перейшов не дуже далеко, а змучений впав на землю зімлілий. Тепер Ляконтіно лікується в альпейській санаторії, а як видужає, хоче знову запуститися в ті підземелля та сподіється, що завдяки знакам на стінах удасться йому віднайти скарб.

Жорж Куртлін.

ЧЕСНІСТЬ.

Коли я недавно переїжджав площею Д'Етоаль, побачив мого приятеля, Провенса, як переходив улицею та кинувся під трамвай (стріткару).

На щастя кондуктор міг іще задержати віз. На місці випадку зібралася юрба людей, а невдачна жертва випадку справджувала докладнo, чи нічого ні сталося. Та видно не сталося нічого, бо коли полісмен поважно став підходити до збіговиська, Провенс підвівся скоро й утік.

Я казав шоферові їхати скоро за ним і за кілька хвиль удалося нам здогонити його.

Ради Бога, як ти виглядаєш? Я був свідком пригоди на площі Д'Етоаль. Це було страшне.

Я хотів відібрати собі життя.

Нещасний, певно твоя жінка...

Амалія?... Ні, вона з цим не має нічого спільного... Слухай, я найшов портфель із тисячкою долярів і кількасот франків.

І тому хочеш наложити на себе руку?...

—Той портфель найшов я на Османових Бульварах, а що я кермувався принципами чесности, заніс його до найближчого комісаріяту поліції. Полісмен запровадив мене до кабінету комісаря. Комісар спер голову на бюрку та спав. Я покашлював, шуркав ногами, стукав кілька разів у стіну, двері та вікна, одначе нічого не помогло. Спав наче мертвий. Видно полісмени мають найчистішу совість, коли вміють так кріпко спати в урядових годинах.

Вкінці моя терпеливість вичерпалася. Я крикнув:

— Пане комісар!

Комісар помаленьки розплющив очі та докірливо сказав до мене:

— До чорта, чому не дасьте мені спати... себто, я хотів сказати, чому не даєте мені працювати. Я саме призадумався над розвязкою загадки вбивства на Османових Бульварах.

— Я саме хотів вам щось сказати на тему Османових Бульварів. Я найшов портфель.

— Ви найшли?

— Так, на вулиці. Я йшов так собі, нараз дивлюся, лежить...

— Так, ні з цього ні з того, лежав портфель на вулиці?...

— Так. На тротуарі, на Османових Бульварах...

— Передше ви сказали на вулиці, а тепер на тротуарі. Тут щось невиразне, це треба розяснити... Де той портфель?... Чи ви заглядали, що там у ньому?...

— Певно! Тисяча долярів !...

— Перепрашаю вас, щось такого трапляється мені вперше в житті... Ви найшли портфель із тисячкою долярів і ще маєте сміливість заглядати до середини!... Таж там могли бути якісь любовні листи, або державні папери... Ви згадували, що в портфелі була тисяча долярів, а про 475 франків ви не згадували ні словечком; видно ті гроші ви хотіли задержати для себе...

— Ви мені не позволяєте дійти до слова, пане комісар!...

— Прошу, вспокоїтеся! Ще мені тут будете диктувати, що мені вільно, а що не вільно. Людина, так таємничо спроваджена до комісаріяту...

— Таж я сам прийшов, як чесний знахідник...

— Це все одно! Як називаєтеся?

— Франц Провенс...

— Можете доказати, що так називаєтеся, а не інакше?...

— Прошу, осьтут мої документи...

— Так... папері в порядку... Видно, що ви добре приготовилися до того переслухання. Та одно виглядає мені дивно! Що ви робили на Османових Бульварах? Таж ніхто так без причини не йде собі відразу на Османові Бульвари!...

— Таж це рівнодушне, я найшов портфель і приніс його вам. Щодо винагороди, то вже дрібниця... До побачення!

Ти повинен був тоді побачити комісаря! Запінився з великої лютости та заревів: „Не відходити! Трібуме, замкнути всі двері! Або мені відповісьте на мое питання, або зараз вас замкну в тюрму!"

— Ну, то я був... був у моєї любовниці...

— Чи ви жонаті?

— Слава Богу...

— Маєте гарні принципи в житті... Чи ви були карані?

— Ні!

Комісар потиснув ґудзик електричного дзвінка і до кабінету ввійшов поліцай. Я мусів сказати скільки мені літ, яке моє звання, образовання, дівоцьке назвище жінки, місце уродження, дату щеплення віспи та ще кілька подробиць. Полісмен забрав картку та вийшов. За кілька хвиль вернувся і дав картку комісареві. Комісар глянув на мене тріюмфально.

— Ви подали, що ви не були карані?

— Так!

— А всеж таки тому два роки вас засуджено на заплату десятьох франків кари за занечищування вулиці...

— Я викинув зужитий тікет із стріткари.

— Всеодно. Чому ви затаїли тую кару?

— Я не знав... не думав, що... не гадав затаювати, лише...

— Перестаньте загикуватися... Ви не знаєте, що з вами діється... Так, прошу вас, ви засипалися. Насамперед ви подавали неясні зізнання, потім затаїли частину найдених грошей, потім зрадилися ві своїм загадочним способом життя та вкінці затаїли ви вашу кару... — Пане комісар, я сиджу вже тут дві години, мушу з кимсь стрінутися тай це переслухання зачинає вже бути скучне.

— Що? ви скучаєте? Маєте сходини?... Чи ваша жінка знає це? Відважуся повідомити її, що ви арештовані...

— Арештований?

— Так. При тій нагоді хай дізнається, як ви жинете... Кажу вам просто з моста — ви той портфель украли, може разом з іншими річами. Ви напали на Кербгольца... Чи не маєте докорів совісти з причини вбивства ювіліра Любета? Ви побліди? Признаєтеся?...

Коли б у той мент не війшов був наш приятель із клюбу, надкомісар Комбе, мені напевно відрубалиби голову на гільотині...

...Тепер, коли щось найду... І зробив вимовний рух рукою, прикладаючи палець до шиї.

(Переклав М. Н.)

ПОТРЕБА СНУ ДЛЯ ДІТЕЙ.

Один париський вчений, що займається спеціяльно потребою сну для дітей, каже, що не вдоволяється тієї потреби дітючого організму. Він каже, що діти від **1 року до 6 літ** повинні спати бодай **14 годин**; діти від **6—15 літ** повинні спати принаймене **11 годин**; від **15—19 літ** повинні спати щонайменше **9 годин**.

Виявляється, що недостача сну у дітей впливає на їх нервовість і взагалі уемно на весь організм. Цей вчений твердить, що коли дитина не виспиться та не спочне, то має замало уваги тай нездібна до думання. Дітям у школі цей лікар сказав, що, коли хочуть, можуть рано переспатися на шкільних лавках. Виявилося, що 90 процент дітей небавом заснуло. Спроба ця, повторена в богатьох школах, дала майже тісамі висліди. Сільські діти були ще більше змучені (головно в літніх місяцях), тому, що тоді хліборобы мусять більше працювати.

В кождій українській хаті повинна находитись „Свобода".

В БЕЗКОНЕЧНІЙ ЧЕРЗІ.

ПЕРЕДОСТАННІЙ ДЕНЬ ПРОЦЕСУ У. В. О.

Промова оборонця д-ра Шевчука Семена.

Панове судді присяглі! На одному політичному процесі я чув промову вашого польського золотоустого оборонця д-ра Ґрека, який сказав між іншим: „Відколи істнує людство, відтоді панує звичай засуджувати людину і карати тільки за вину, яка доказана!"

Цей звичай шановано у гаях і під липою на судах напів диких народів, а Римляни говорили: „Подай мені факти, а я дам тобі право; нікого не віддамо до вязниці, кому не доказана провина".

Тут судиться В. Попадюка, якому жадної провини ніхто не доказав, якого цілий акт обвинувачення опертий на гіпотезах, а розправа і свідки доказали, що Попадюк ніякої участи в роботі УВО не брав. Поліція, арештувавши 17 осіб, конечно потребувала ратувати свою славу, виявити „спренжистосьць", поліція хотіла показати суспільности, що їй вдалось зловити команданта саботажової акції „Гуртака" і представила справу так, що „Гуртак", це Попадюк, хоч Попадюк є невинна жертва поліційних химер. Прокуратор називає Попадюка „шефом саботажової акції", опираючись на зізнаннях Наорлевича. Алеж Наорлевич заявив, що поліція катувала його, прикладала револьвер до чола і приневолювала сказати, що „Гуртак" це псевдонім Попадюка.

Оборонець д-р Шевчук твердить, що поліційні свідки не могли говорити повної правди, що поліціянти мусіли або втратити посаду, або зізнавати, що членів УВО у вязниці не били. На думку д-ра Шевчука і судді присяглі переконані на дні душі, що поліція збила обвинувачених „на квасне яблоко".

Далі оборонець, цитуючи твори англійських та польських правників, доказує, що в зізнання поліційних свідків вірити не можна, хоч поліція присягне, бо поліція у зізнанях у суді дбає не про обективну правду, а про „інтерес своєї корпорації".

На думку д-ра Шевчука **„польську поліцію треба реформувати, лічити, а доки вона хора, то їй вірити не можна".**

Сам же Попадюк до ніякої вини не признався, навіть не признався до приналежности до УВО, хоч поліція била його найбільше і найдовше держала у вязниці і „тому, не маючи ніякого обективного доказу вини, я прошу звільнити мого клієнта зовсім!"

Як відомо з розправи, справа Попадюка є найбільше складна і невиразна, а присуд на нього може хитатись між двома крайностями: Колиб судді присяглі стали на становищі, що „Гуртак", це псевдонім Попадюка, то Попадюдюка міг би стрінути присуд на кару смерти; колиж судді стануть по боці зізнань свідків і обвинуваченого, а не поліції, то тим самим стануть на становищі, що Попадюк підчас замаху у Львові був у Коломиї, що він не „Гуртак" і цей обвинувачений мусів би бути зовсім звільнений.

Відчуваючи можливість судової помилки і трагічне положення Попадюка, д-р Шевчук, зворушений до глибини душі, кличе: „Панове судді! Хай не станеться помилка! Засудження невинної людини найшлоб відгомін в серцях міліонів, які сказалиб з болем: „Засуджено невинного!" Одноголосно звільніть Попадюка і віддайте Володка цій старенькій матері, що ось там на лаві між публикою зі сльозами в очах жде одинокої підпори своєї старости, свого сина!"

Промова д-ра Ганкевича.

Панове судді! Позвольсе, що і я почну промову словами великого польського адвоката, д-ра Ґрека: „Тут в суді має панувати спокій, рівновага, скуплення духа й обективність, а не „рація стану" (на яку покликався д-р Перацький). Австрійський кодекс карний і § 58. це памятники влади Габсбургів, Гогенцолернів, Романових, це памятники вашої ганьби і неволі, панове судді. У конституційній республиці ви не можете судити тільки після цього памятника вашої ганьби, після § 58. Ви збурили православний собор у Варшаві як памятник неволі і поділу Польщі, тож чому ви не спалили цього австрійського карного кодексу разом із 58 §?

Ви уявляєте собі членів УВО як страшних злочинців, які замісць „добрий день" чи „добрий вечір", кожному Полякові говорять в душі „хай згине Лях проклятий!" і кожний чин члена УВО вам здається злочином проти § 58.

Оборонець, опираючись на австрійський карний кодекс, доказує, що обвинувачених не можна судити по лінії провини державної зради, але по лінії § 65. У Польщі § 58 це якийсь „кронос", який пожер всі інші параграфи, як своїх дітей. За Австрії навіть коли якого обвинуваченого судили за § 58, то судді присяглих виносили одноголосний вердикт „не веннен" і був такий випадок, що коли суджено одного Поляка, тоді лава присяглих, яка в більшости складалася з Українців, відповіла одноголосно „не винен" і по розправі судді запросили ще обвинуваченого на вечеру, про що д-р Ганкевич, як Українець, згадує з гордістю. Після цього оборонець нагадує цілий ряд політичних процесів з австрійських часів, подібних до процесу УВО, які суджено § 68, а не 58 про державну зраду. Державна зрада є лиш там, де акція обвинувавачених булаб обєднана якимсь революційним урядом, а таких смаркачів, як обвинувачені, хіба не можете вважати кандидатами на міністрів, бо Крушельницький надається до плавання по ріці з дівчатами на човні, Огородник на міністра музики, Качмарський, який дістав від комісаря 4 рази в лице, може бути міністром поліції, Кульчицький, який все втікав з години математики зі зі школи, може стати міністром освіти, про Терещука навіть прокуратор говорив, що він „добре й говорити не вміє".

І ці хлопці малиб виконати революційний переворот?

Колись, за часів неволі польський нарід піднімав протест: „Геть із карою смерти!", а ви хочете судити тепер членів УВО на кару смерти? Бо за § 58 нема іншої кари тільки кара смерти! Чи те, що було для вас, Поляки, але, то для нас, „німецьких трабантів", кара смерти є добра? Ви підозріваєте, що члени УВО хотіли відорвати Галичину, але говорімо на розум, просто, якби ми сиділи при пиві в реставрації: До якої держави УВО малоб прилучити Галичину? Хіба до носа Качмарському, бо до радянської Росії прилучувати Галичини нема потреби. Ви твердите, що УВО хоче звернути увагу Европи на положення українського народу? Европа цікавиться нами і вами так, як пес пятою ногою, а Европа цікавиться УВО так, як цікавилась вашими прекрасними уланами, які після наполеонських воєн здихали від малярії навіть десь аж на Сан-Домінго. Европа інтересується хіба нашою нафтою, тому судіть УВО як нашу внутрішню, болючу для обох народів справу, яка рішатиме про дальші відносини обидвох народів.

Далі оборонець доказує, що зізнання обвинувачених були вимушені поліцією і д-р Ганкевич заявляє готовість присягнути, що обвинувачених поліція била та протестує проти того, що поліція вільної польської республики вживає методів царської охрани. Коли навіть Терещук носив бомбу, коли навіть Біда носив валізу з екразитом, **то ви, судді, мусите звільнити обвинувачених і сказати їм: „Ідіть до дому!", бо ви не можете судити людей на підставі зізнань вязнів, битих і катованих!** „Людина є зрадником або мучеником, залежно від того, з якого становища на неї дивитися" — говорив поет Пітіґрілі.

І коли прокуратор дивується, чому члени УВО так засипали один другого, то я прочитаю фрагмент книжки „Процес краковскі" з 1880 р., з якого довідаємося, що Поляк, вязень, член ППС Барчинський, тортурований комісарем, Поляком Костшевським, зломаний і хорий, зізнавав усе, чого поліція вимагала і виявляв тайни своїх товаришів, членів ППС.

Далі оборонець читає уривок „Пшедвьосня" Жеромського, в якому автор описує, як польська поліція за часів Кайдана катувала українських вязнів і вимушувала зізнання биттям й електризуванням обвинувачених.

Ці молоді члени УВО це вихованки вашої польської літератури, вони кормили свої душі творами Міцкевича і Словацького, тому не дивуйтесь, що Качмарський заявив: „Обовязком кожного Українця належати до УВО і визволяти український нарід!"

Оборонець доказує, що поліція прибільшує ролю кожного обвинуваченого: наприклад такого Біду, який бігав купувати валізку за 8 золотих для несення бомб, поліція висуває „на чоло УВО", але на думку оборонця, Біду можна висунути разом з його валізкою не на чоло, а на якесь інше місце, якого оборонець „з уродженої скромности не може назвати по імені".

Д-р Ганкевич рішуче твердить, що бомби на Сх. Торгах підложив не обв. Біда, але Плятон Полотнюк, який приїхав з Праги, з рухом льорда пішов на Сх. Торги, лишив бомби і виїхав зі Львова, щоби не попасти в руки „вилавячи перел", цебто поліції. Навіть свідок Ротівна, яка приняла валізку з бомбами, при конфронтації не пізнала Біди, як того, що начеб то приніс валізу. Обв. Біда перед вибухом бомб мав нараду із Полотнюком та **згодився, на випадок увязнення, брати хвилево вину на себе, щоби тим чином крити Полотнюка і дати йому можливість втекти до Данцінгу.**

Щож до замаху на комісаря Федунішина, це витвір фантазії самого Федунішина, який переконаний, що УВО нічим не цікавиться, тільки ним. Оборонець говорить:

Мені жаль раненої бомбою студентки Штрайтівної, бо чи вона винна, що потреби й домагання українського народу не заспокоєні і УВО мусить боротись? Але в боротьбі часто брат не щадив брата чи сестри і при замахах гинули сотні людей, тому рани Штрайтівної не сміють бути рішаючим фактом у процесі, який має глибокі суспільні причини.

„Нефортунни подпаляч" Терещук носив валізку з бомбами, навіть не знаючи, що у валізі є бомби. Терещука можна судити тільки за § 65, і колиб ви, панове судді, засудили цього мовчаливого, тихого хлопця на кару смерти, ви не моглиб спати спокійно.

Кирилюк зробив одну дурницю, що вступив до УВО, а другу, ще більшу, що оженився і через те попав у трудне матеріяльне положення та став життєвим калікою. Короткий час по шлюбі Кирилюк замісць на шлюбну подорож до Монте Карльо, чи Риму, попав до вязниці і це так зломило чоловіка, який любив жінку, що він наговорив поліції такі фантастичні річи, які може наговорити хіба чоловік припіканий електрикою і битий, або чоловік пару днів по шлюбі. Для Кирилюка навіть § 65 за багато. А обв. Лемішка, якому прокуратор закидає, що „він був готов відіграти ролю в УВО, але не відограв", то це те саме, якби судити архикнязя Оттона Габсбурґа за те, що він давно готов бути австрійсько-мадярським королем, але ще не є і не буде.

На думку д-ра Ганкевича, д-р Перацький мав „нещасливий день", прочитав у суді промову, якої сам не написав, тому д-р Ганкевич не вважає відповідним відповідати ні боронитись проти його наступів на УВО. Одночасно д-р Ганкевич протестує проти накликувань „Слова Польського" до нападу на українських оборонців і читає статтю польського адвоката Семяновського, в якій він доказує, що положення українського народу є важке, що адміністрація надужиupває своєї влади і пригнічує український нарід.

Ми, Українці, у вільній польській республиці не маємо права навіть по українськи адресувати листа, по українськи переписуватися з владою, а ви не можете зрозуміти, чому повстала УВО? Ви любите Варшаву, **ми всі, Українці, любимо Київ і Львів та не криємось із тим, що прагнемо обєднаної, вільної Української Держави,** але в такім разі судіть мене також, судіть Шухевича, Шевчука, **судіть 40-міліонову українську націю, яка жде на присуд УВО і сьогодні прислухується процесові!**

(„Діло").

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА НАГІРЦІ МАЛІ, ПОВІТ КАМІНКА СТРУМІЛОВА.

Дорогі Браття!

Як Вам відомо, в нашім рідним краю вороги хотять нас знищити. Вони позамикали наші читальні й школи, але наші браття всіма силами не піддаються й зачали по селах ще більше закладати читальні Просвіти й будувати Народні Доми.

Наше село також не хоче бути позаді инших і задумало побудувати свою рідну домівку. Та наші браття в piднім краю, знищені війною й ворогами Ляхами, які роблять великі перешкоди, не падають на дусі, а беруться за працю. Вони просять нас, щоби ми помогли їм матеріяльно.

Я отримав лист з краю, з нашого села від комітету читальні Просвіти, з проханням о допомогу. Хоть я жию сам тут в Амстердам, я всеж перевів збірку межи нашими людьми, котрі походять з инших повітів. Майже всі радо жертвували. Я думаю, що односельчане зложать щиро свої жертви на таку благородну ціль.

Жертви на мої руки зложили слідуючі особи: П. Дворянин 12 дол. і 50 ц.; по 2 дол.: В. Вовнянка, П. Лемішка, М. Мельничук; по 1 дол.; о. І. Шуховський, В. Михалюк, С. Рикуник, І. Іванечко, Ю. Грицай; І. Бабак 50 ц.

З міста Обурн, Н. Й., жертвували: А. Шварик 5 дол.; А. Коховська 1 дол. Разом зібрано 30 долярів, котрі вислано до Комітету Будови Дому.

Хто би хотів жертву зложити на таку благородну ціль, того прошу слати на мою адресу:

Петро Дворянин,
45 Grand St., Amsterdam, N. Y.,

або слати на руки Василя Лабая.

П. Дворянин.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ЛУДЛОВ, МАСС.

На будову Народного Дому в с. Верчани.

На поклик будівничого комітету Народного Дому в с. Верчани, стрийського повіту в Галичині, зібрали 21 долярів жертви Софія Поплавська та Катерина Пилипів. Жертви зложили по 1 долярови: С. Поплавська, К. Пилипів, Ф. Столяр, В. Пшибиць, З. Гарасюк, М. Федорів, В. Поливчак, М. Пукіш, В. Банась, Т. Гарасіюк, Т. Малиновський, Ю. Смолинський, В. Ладас; по 50 ц.: Г. Столяр, І. Приступа, М. Черняк, А. Дийняк, Н. Гадро, П. Хомик, К. Містар, М. Кульбанський, М. Сліпецька, Ф. Заячковський, Р. Столяр, І. Врона; В. Зварич 30 ц.; К. Яремко, І. Андрусик, Я. Федорас, Ф. Ярощак, М. Максимів, І. Максимів, Я. Чорній, П. Тораський, І. Семинюк, С. Костів і Т. Черняк по 25 ц.

На ту саму ціль громадянин Іван Шиш зібрав у **Норвіч, Конн.,** на хрестинах Івана Яника 29 долярів і 50 центів. Жертви зложили такі громадяне: Ів. Шиш 20 дол.; І. Яник 2 дол.; Л. Цюпрак, Н. Тимчук, П. Гуляк, С. Копець, І. Семків, Д. Галиш, О. С. Прокопчук по 1 долярови; Галуга 50 ц.

Гроші вислано до краю на імя касієра комітету будови Народнього Дому.

Петро Пилипів.

У школі.

Вчитель: Я тут кладу три яйця, а ти доложиш іще три, скільки яєць буде разом?

Ученик: Я не вмію цього робити, бо я не курка, прошу пана професора.